

Elegantier i guldalderen: Halldor Gunnløgssons eget hus ved Sundet, 1959, bygget efter en studietur til Japan. Huset består af ét eneste rum afgrænset af stengulv og træloft. FOTO FRA BOGEN

Guldalder. Dansk arkitektur nåede sit højdepunkt i de sparsommelige 1950'ere. Færre penge endte med at gøre folk rigere.

Det Løfterige Lys' Hytte

AF PERNILLE STENSGAARD

Michael Sheridan: Mesterværker. Enfamiliehuse i dansk arkitekts guldalder. Rigt illustreret med tegninger og fotografier. Farvefotos: Pernille Pedersen og Thomas Loof. 336 sider. 400 kr. Strandberg Publishing.

V i er i Danmark i 1950'erne. Ikke i de farveløse og jævne 1950'ere, hvor alle gode ting var rationeret, og mænd gik i terylenebukser. Nej, i de vidunderlige, gyldne 50'ere, hvor landets arkitekter blev suveræne af at arbejde på stramme budgetter og stod bag »en af det 20. århundredes mest produktive og værdifulde kulturelle epoker«, ikke bare i Danmark, men internationalt.

I en kortvarig kreativ rus skabte de 14 enfamiliehuse, som den amerikanske arkitekt og forfatter Michael Sheridan kalder mesterværker og finder dybt tilfredsstillende.

Forelskelsen lyser ud af hans bog, hvor han gennemgår og hylder hvert eneste sted på den elskedes krop og finder »øjeblikke af intens klarhed, hvor skønheden og glæden over livet virkelig træder frem.«

I love it! Det gode ved amerikanerne er, at de ikke er fedtede. Når de er begejstrede, er de begejstrede, og gemmer sig aldrig bag det tekniske, det tørre eller ironiske.

De spytter ud med deres ærinde, og She-

ridans er at lære noget af det ideelle hus. Også selv om det blev opført for et halvt århundrede siden. Han håber, vi kunne blive smittet af den tids enkle, prunkløse teknikker, dens soberhed og sensualisme, dens økonomiske realisme, dens varme og skønhed.

Ordet skønhed bruges så godt som aldrig længere af danske arkitekter, det bliver tykt i munden på dem.

Sheridan er ikke ked af det. Han beskriver Knud Peter Harboes huse som dybt betagende ved deres gennemsigtige skønhed og intense fokus på komfort. Knud Friis og Elmar Moltkes rå betonhuse besidder stor følsomhed. Hanne Kjørholms hus udstråler autenticitet og er i harmoni med naturens kredsløb.

Og han har ret. Det ville være forfærdeligt at blive tvunget til at vælge et af de »inderligt menneskelige« huse, for det ene er federe end det andet, uanset at de næsten alle sammen er bygget på de såkaldte statslån (1933-58), der bestemte, at husene maksimalt måtte være 110 kvadratmeter, senere dog 130.

Sheridan mener, at disse begrænsninger kombineret med en ubegrænset talentmasse, førte til det lykkelige resultat.

Arkitekterne blandede internationale strømninger fra Mies van der Rohes iskolde elegance og Frank Lloyd Wrights flydende rumforløb med deres egen nordiske tradition og endte med en rundet udgave af moder-

nismen, som forfatteren finder så klædeligt beskeden, at han kalder den en ikke-stil.

Da arkitekterne tog fat efter krigen, havde de ikke længere lyst til at bygge murstensblokke med tegtag og afgrænsede rum. Den vigtigste inspiration udefra var tanken om rum som et grænseløst medium, der kunne flyde som lys, strømme frit, både ude og inde, og udvide sig inde fra huset og ud i naturen.

ALLE de nye lukker solen og naturen ind. Nogle af Sheridans 14 er primitive i deres enkle skal af beton, fyrretræ og grove mursten og minder om fredfyldte munkeløstre. Andre er som fine, sorte japanske smykkeskrin. Nogle er legende lette, andre genialt tænkte eller begge dele, nogle er prægtige, andre dybt fornuftige, men alle er cool og elegante på hver sin måde. At blade i denne bog er som at være barn i en slikbutik. Man vil have dét hus, nej dét, nej dét.

Selv de huse, man har set mange gange før i danske og internationale magasiner og bøger (Hanne Kjørholms søjlehus i strandkanten, Halldor Gunnløgssons japanske et-rums hus, Wilhelm Wohlerts raffinerede sort/hvide gæstehus til Niels Bohr) er fotograferet fra nye vinkler, nærmest værelse for værelse, og ledsages af en spændstigt udfoldet tekst om arkitektens tanker og planer og om, hvordan han/hun sparede penge, hvor det overhovedet var muligt.

I dag er det usædvanligt og nærmest omvendt, og boligreportager er én stor omgang pral, hvor det gælder om at knalde kostbare materialer og gadgets ind i husene. I 1950'erne valgte de fleste arkitekter billige, ubehandlede materialer og dygtige, dyre håndværkere, og fjøj hvor ser det godt ud.

De brugte farver som dekoration, genbrugte brosten, anvendte brædder i standardstørrelse hele vejen igennem eller satte huset på søjler for at slippe udenom at støbe et dyrt fundament.

I sin gennemgang af 14 mesterværker er Sheridan ikke kritisk og behøver ikke at være det.

Det har han allerede været, da han valgte dem ud og afgrænsede guldalderen til perioden 1950-62. Bagefter kom forfaldet og tabet af tradition og nænsomhed i skikkelse af kedsommelige typehuse uden tanke på byggegrunden eller i de mennesker, der skulle bo i dem.

Hvis huse skal være standard, så skal der være masser af standarder at vælge imellem, og det var der ikke, siger Sheridan. Typehuse og dermed de enorme parcelhuskvarterer, der bredte sig ud over landet i årtierne efter, blev rystende ens, hvorimod statslåne med deres krav om at benytte en uddannet arkitekt satte skub i eksperimenterne. Da nøjsomheden og de billige lån forsvandt, gjorde eksperimenterne det også.